

JÓZEF WÓJCIK OC

Pilzno

MATKA BOŻA POCIESZENIA

Na lewym brzegu rzeki Wisłoki, u ujścia Dulczy do tej rzeki, na trasie wiodącej z Tarnowa do Rzeszowa, leży miasto Pilzno. Początki dziejów tego miasta są stare i sięgają XI w. Po raz pierwszy nazwa Pilzno, występuje na początku XII w. w dokumencie Idziego, legata papieskiego, skierowanego do działalności w Polsce i Węgrzech. Ów dokument mówi o Pilźnie jako o miejscowości należącej do uposażenia klasztoru Benedyktynów w Tyńcu koło Krakowa¹. Natomiast sam teren obecnego Pilzna był zamieszkały od praczasów. Składał się z trzech kolisk obronnych, które ówczesny język nazywał „pilsami”. Płaszczyzna środkowego koliska nosiła nazwę „Święta Maryja”. W tym miejscu znajduje się obecnie Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia, którego stróżami są oo Karmelici.

W okazałym ołtarzu, w kaplicy usytuowanej po lewej stronie wnętrza kościoła, umieszczony jest obraz Matki Bożej Pocieszenia z Dzieciątkiem Jezus

na ręce. Namalowany jest na płótnie w XVII w. według obowiązujących wówczas kanonów sztuki sakralnej. Obraz ma 120 cm wysokości i 80 cm szerokości. W ufnych, pięknych oczach zawarta jest przejmująca życzliwość, a zarazem jakby pragnienie pocieszenia współumiłowanych. Na twarzy widoczny jest mistyczny wdzięk ikon staroserbckich, z których obraz się wywodzi. W 1906 został ozdobiony srebrną sukienką. W 1970 r. był poddany gruntownej konserwacji, którą przeprowadzili konserwatorzy krakowscy, Irena Świącicka i Józef Sulma.

Kult Matki Bożej na Ziemi Pilzneńskiej sięga XI w. Pierwotnie istniała jedynie kaplica basztowa, w której był czczony wizerunek Najświętszej Maryji Panny. Po cudownej obronie grodu przed Tatarami w XIII w. zostaje on przeniesiony procesjonalnie z baszty do pierwszego kościoła parafialnego, wybudowanego

¹ Kodeks dypl. klasztoru tynieckiego, wyd. W. Kętrzyńskiego, St. Smolka, Lwów 1886, nr 1, s. 1—9.

wanego w pierwszej połowie XIII w.². Mieszkańcy grodu, wdzięczni za ocalenie, założyli Bractwo Najświętszej Maryi Panny Pilzneńskiej. O istnieniu tego bractwa świadczy pismo Bonifacego IX z dnia 31 10 1400 r.³ Papież zezwala istniejącemu już bractwu, utworzyć altarię i daje mu prawo prezentowania altarzysty. Dokument ten, może po raz pierwszy rejestruje kult maryjny na przełomie XIII i XIV wieku.

W 1403 r. król Władysław Jagiełło ufundował kościół i klasztor w mieście królewskim Pilźnie dla Zakonu Augustianów, na cześć Wniebowzięcia NMP i świętych dziewic Katarzyny i Barbary. Wtedy, gdy świątynia została wykończona, obraz Matki Bożej został przeniesiony do tego kościoła, tj. na miejsce, które zapoczątkowało kult maryjny w kaplicy basztowej. Od tego czasu rośnie przekonanie o nierozdzielności losu Pilzna i postaci Bogurodzicy, co wpływa na ożywienie i wzrost kultu.

Podczas najazdu Węgrów na Pilzno w 1474 roku miasto uległo zniszczeniu i spaleni. Wraz z miastem spłonął i Obraz. Około 1500 roku ponownie odtworzony został w renesansowym ujęciu przez nieznanego malarza cechowego. Jednak i ten obraz spłonął, gdy Rakoczy spalił miasto 6 03 1657 r. Ocalała tylko jego górna część, przedstawiająca oblicze Bogarodzicy⁴. W 1665 r. został namalowany nowy obraz przez artystę Brzezińskiego i ten przetrwał do dnia dzisiejszego.

Na podstawie zestawionych faktów można stwierdzić starożytność kultu Matki Bożej na Ziemi Pilzneńskiej. Maryja zaznaczyła swoją duchową obecność w bogatej historii miasta. Liczne dowody wdzięczności w ciągu wieków wskazują na to, że pielgrzymowanie do Matki Bożej i modlitwa przed Cudownym Obrazem odnosiły skutek. W 1386 r. Władysław Jagiełło i Jadwiga uczestniczyli we Mszy św. dziękczynnej przed Najświętszą Panią z Pilzna i wtedy zawiesili swoje herby królewskie po obu stronach Obrazu⁵. W 1605 r. Jan Jurkiewicz, poeta pilzneński, napisał chorał, w którym utrwala przekonanie, że losy Ojczyzny są związane z ingerencją Matki Bożej z Pilzna. Około 1640 r. został wykonany miedzioryt z podobizną obrazu i następującym napisem: *Vera Effigies Thaumaturgae BVM Pilsnae incede Archi Diaconali S. Bartholomaei ultra ducento annos miraculis clara*⁶. Od XVI w. Chorągiew Ziemi Pilzneńskiej na swoim proporcu nosiła wizerunek Najświętszej Panny z klasztornej kościoła i godło Rzeczypospolitej ze znakiem Ziemi Pilzneńskiej. Przy kościele istniało Bractwo św. Augustyna i św. Moniki, pod wezwaniem Matki Bożej Pocieszenia. Dla niego papież Klemens X, w 1678 r. nadał specjalne odpusty. Celem wymienionego bractwa było pielęgnowanie szczególnej czci Matki Bożej Pocieszenia. Osoby należące do bractwa odmawiały codziennie przypisane modlitwy do przemożnej Opiekunki Pilzna, aby zapewnić sobie Jej opiekę w różnych potrzebach. Na maryjną pobożność wskazują homagia i liczne wota składane przed Cudownym Obrazem przez kasztelanów, rycerstwo i mieszczan. Każdorazowe ćwiczenia wojskowe, odbywające się na Błoniach, szlachta rozpoczynała od pochylecia proporca przed świętym obrazem.

Matka Boża Pocieszenia była patronką naszych zrywów powstańczych.

² B. Swinka, *Dzieje Pilzneńskiego Obrazu Matki Bożej*, Dulczówka 1965, s. 22, mszps.

³ Archiwum XX Sanguszków w Sławucie, t. II, Lwów 1890, nr 83, s. 99.

⁴ S. Golański, *Brevis commemoratio de Thaumaturga Pilsnensi*, Cracoviae 1753.

⁵ Archiwum Krajowe w Dzikowie, Chronika rodu Tarnowskich 1803, rkps; B. Swinka, dz. cyt., zał. 3.

⁶ *Album cudownych obrazów Matki Bożej w Polsce*, zebrany przez o. Wacława Nowakowskiego, teka II, Archiwum Prowincji Kapucynów 118.

Konfederaci Barscy, ochotnicy legionów Dąbrowskiego, po modlitwie u Jej ołtarza, ruszali do walki. Ochotnikom pilźnieńskim, idącym do powstania w 1831 r., wręczano szkaplerz, na którym Matka Boża Pilźnieńska wsparta była na Orle Królestwa Polskiego. W nocy 7/8 września 1845 r. leżał krzyżem przed Obrazem Jan Tyssowski, wódz Powstania Krakowskiego. W 1883 r. podczas przygotowań obchodu 200 rocznicy odsieczy wiedeńskiej Rada Miejska w Pilźnie przyjęła uchwałę, aby na budynku miejskim umieścić obraz MB Pocieszenia z jednej strony, a z drugiej popiersie króla Jana III Sobieskiego⁷. Utworzona w 1877 r. Ochotnicza Straż Pożarna na swoim sztandarze wyhaftowała Wizerunek Bogarodzicy z Pilzna, który był wnoszony i wynoszony przy dźwiękach hymnu narodowego w czasie dziękczynnych nabożeństw w cudownej kaplicy. Podczas I i II wojny światowej wierni pielgrzymowali do Matki Bożej Pocieszenia. Prosilili Ją o ratunek. Wiązali losy Ojczyzny i losy osobiste z Jej orędownictwem. Tę prawdę zawarto w uchwale Miejskiej Rady Narodowej w Pilźnie 28 lutego 1945 roku, w której wyrażono wiarę w nieprzerwalność ingerencji Bogurodzicy z świętego Wizerunku w dzieje miasta i Rzeczypospolitej⁸. Kult Maryi trwa. I dzisiaj do Matki Bożej Pocieszenia spieszą nie tylko mieszkańcy Pilzna, ale i ludzie z odległych okolic, o każdej porze dnia i roku. Przychodzą, aby pojednać się z Bogiem w sakramencie pokuty i uczestniczyć we Mszy św. przed Cudownym Obrazem. Najlepszym tego dowodem są msze św. intencyjne o zdrowie, o nawrócenie, o błogosławieństwo w dobytku i dziękczynne. Trzy doroczne odpusty gromadzą wielką ilość ludzi. Od niepamiętnych czasów, podczas odpustu ku czci Matki Bożej Pocieszenia, w niedzielę po św. Augustynie, odbywa się procesja do pięciu ołtarzy usytuowanych na zewnątrz kościoła. Przy każdym z nich jest śpiewana perykopa Ewangelii, mówiąca o Matce Bożej. W każdy poniedziałek odprawiana jest przed Obrazem nieustanna nowenna, podczas której odczytywane są prośby i podziękowania, zaś członkowie istniejącego Arcybractwa Szkaplerza św. gromadzą się w każdą I niedzielę miesiąca u stóp Maryi, śpiewają koronkę, nieszpory, i biorą udział w procesji. Liczne dowody i opisy doznanych łask, których nie sposób tu wyliczyć, są przechowywane w księdze pamiątkowej.

Wszystko to, świadczy o tym, że kult Matki Bożej Pocieszenia jest w Pilźnie żywy. Żyje w sercach Ludu Bożego. Miłość do Maryi nie słabnie. Istnieją dostateczne racje ku temu, aby w przyszłości sławny Wizerunek Maryi został ukoronowany koronami papieskimi. Karmelici nie są odosobnieni w tym oczekiwaniu. Są oni stróżami Cudownego Obrazu od 1840 roku. Podobnie czują i myślą wierni.

⁷ Archiwum Wojew. w Rzeszowie, Księga posiedzeń Rady Miejskiej w Pilźnie z lat 1881—1885.

⁸ Tamże. Uchwała Miejskiej Rady Narodowej w Pilźnie, Księga protokołów, t. I, 1945.